

## מראי מקומות - בבא מציעא ס"ט

בהמות גדולות, ויהי' הזמן עד כמה תהא ניכרת השבח.

(ד) **ואם בא לחלוק בתוך זמנו, חבירו מעכב עליו- ע' ברש"י שהביא ב' פשטים, א) דאם בא המקבל לחלוק, יכול בעל הבהמה לעכב עליו, ב) להיפוך, דאם בא בעל הבהמה לחלוק, יכול המקבל לעכב עליו. עוד הביא הריטב"א בשם מורו דכ"א יכול לעכב על חבירו, וכוונת גמ' דלא מבעיא דבעל העסק יכול לעכב על חבירו, דזה פשוט דהא קתני חייב ליטפל בה, אלא אף המתעסק יכול לעכב על בעל העסק, וכן פסק הטור (יו"ד קע"ז, כ"ג). וכ' הפרישה (שם, כ"א) דאף דבעלמא קיי"ל דיכול פועל לחזור בחצי יום, שאני הכא דיכול הנותן לטעון ולומר דכיון דהוצאות של שנה שני' מרובה משל שנה ראשונה, א"כ מעיקרא לא הי' נתרצה לחלוק לשנה ראשונה בלבד.**

(ה) **ר' חמא הוה מוגר זוזי בפשיטא ביומא, וכי- פרש"י בלשון שכירות ולא בלשון הלואה. ופי' תוס' דמה דס"ד דאין כאן רבית הוא משום שהי' בעל המעות מקבל אחריות אונסין על הזוזי, וא"כ י"ל דאי"ז דומה להלואה אלא לשכירות. וע' בריטב"א דביאר בשם ר' פנחס באו"א, דהיינו דהי' מתנה עמהם שאם לא ישתמש בהם אלא להתעטר בעלמא, אז לא יהיו חייבין באחריות, אלא כדין שוכר כלי, אבל אם ישתמשו בהם כלל אז יהיו חייבין באחריות.**

(ו) **מרא הדרה בעינא וידיע פחתי- פי' רש"י (ע"פ הבנת תוס') דהחילוק בין שכירות להלואה הוא, דהלואה היינו דהמלוה מקבל שכירות בחנם, דאין לו פחת כלום, משום דהמעות להוצאה ניתנו, וא"כ אחריותן לגמרי על הלוה לשלם תחתיהן כמו המעות שהלוהו. ועוד, אפי' אם הי' מתנה עמו להחזירן, מ"מ הרי אין פחתן ידוע, וא"כ הרי שוכרן בחנם. והק' תוס' ע"ז דא"כ אפי' אם שוכר לו קטלא של זהב, וכי, דאין פחתו ידוע, יהי' הדין דהלואתו רבית. וגם הרי קיי"ל**

(א) **אלא אמר שמואל קוצץ לו דינר- כ' הריטב"א, "לאו למימרא דסגי לי' בקציצת דינר לחוד, דא"כ שמואל דאמר כמאן, דהא ליכא בכולהו תנאי דלעיל דקאמר אלא או כפועל בטל או שכרו משלם או שיטבל עמו בציר, אלא הכי פירושו, שצריך לקוץ עמו שאם לא יהא שם מותר שלישי שיתן לו דינר בשכר פעולתו, כדי שלא ילך לביתו ריקן" [ומשמע דס"ל דהעיקר שכר הוא באמת המותר שלישי, אלא דאיכא תנאי שלא ילך לביתו ריקן, ולכן צריך לקוץ דינר על הצד שלא יהי' מותר שלישי]. וע"ע בפני יהושע (סח: ד"ה בפרש"י) דכ' דבאמת ס"ל לר"מ כפועל בטל במתני', אבל זהו רק היכא דלא התנה עמו מעיקרא, אבל היכא דהתנה מעיקרא, אז בין מרובה בין מועט, דכיון דקצץ לו שכר טירחו מעיקרא, הדין הוא דלעולם אין בה רבית. וכ' דשמואל ס"ל כר"מ, וכיון דקצץ לו מעיקרא, אז אפי' אם קצץ לו רק דינר מהני.**

(ב) **כגון דאית לי' בהמה לדידי', דאמרי אינשי, גביל לתורא גביל לתורי- פרש"י, באותו טורח שאתה מגבל סובין ושעורין לפני שור א' אתה יכול לגבל לפני שנים. ולכאו' הי' שייך להק', דא"כ אפי' אם אינו אומר מותר שלישי יהי' בשכר, הא ליכא טירחא כלל, וא"כ לכאו' אין צריך לשכר טירחא כלל. וע' בריטב"א דכ' "כלומר, שאין טרחו נוסף כ"כ בשביל עגל א', ולפיכך דיו במותר שלישי או בריש עגלא", ולדבריו א"ש דמותר שלישי דוקא.**

(ג) **עד מתי חייב ליטפל בולדות- העיר הריטב"א ישנים, הא כבר תנינן לעיל (סח.) שיעור שמגדלין, או עד שיהו משולשין ובחמור עד שתהא טוענת, וא"כ מהו השיעור דכאן. והביא מהראב"ד לתרץ דמתני' במקבל העגלים וסייחים עצמן לגדלן עד שיהו בני עושי שכר לגדל מיירי, וברייטא דכאן מיירי בששמין האם. עוד הביא מהרמב"ם דגרס בהברייתא כאן עד מתי חייב ליטפל בה, וביאר הריטב"א ישנים דהיינו דס"ל להרמב"ם דמתני' מיירי שמקבלין עגלים וסייחים קטנים, והברייתא מיירי שמקבל**

דההוא מלוה לא בעי לאוזפינהו אלא לההוא גברא (המלוה השני), וההוא גברא הדר ומוזיף להו ללוה, מ"מ אין כאן רבית, ואי"ז אפי' רבית מוקדמת, כי הוא לא נתן לו על דעת שילוה לו, אלא על שכר אמירה בעלמא, ושכירות בעלמא הוא. ועוד תי' דקמ"ל דאע"ג שלא נתרצה המלוה לאיש ההוא עד שנתן לו אותם ד' זוזי אין בכך כלום, דאי"ז אלא שכר אמירה בעלמא.

(ט) **ואומר לי תן לי מאתים זוז ואפרנסנה, ואני אעלה לך שנים עשר כורין לשנה - פרש"י** הלויני מאתים זוז וכו'. וכ' הריטב"א ישנים להק' בשם תוס' דאם הלואה הוא, א"כ הו"ל רבית גמורה, דאילו הו"ל זוזי לשוכר, הו"ל כל השכר לדידי' חוץ מי' כורין, והשתא כי מלוה לו ר' זוזי יהיב לי י"ב כורין, הלכך הו"ל רבית. וע' בספר התרומות (מ"ו, ד', מ"ח) שהביא מח' בזה, דרש"י ס"ל דהוי הלואה, ויש מפרשים שאין המעות חוזרין (וכ' שכן ס"ל להר"ם, וע' בגידולי תרומה שם שהביא מהבית יוסף דכ' דאין מבואר כן מדברי הרמב"ם, ואולי כוונתו להרמב"ן, וע' בג"ת דיישב כן בדעת הרמב"ם), וכפשוטו שכן ס"ל לבעלי התוס' שהביא הריטב"א ישנים. וע"ש שבריתב"א ישנים מש"כ ליישב דעת רש"י. **וע"ע בשיעורי הגר"ד פוברסקי (רנ) שהביא מהעצי לבונה** דאף דצריך להחזיר המאתיים זוז, אבל אינה בתורת פרעון חוב, דהמאתיים זוז לא הוו הלואה, אלא שגם המאתיים זוז היו בתורת חכירות, ונמצא שהשיב לו המאתיים זוז וגם הב' כורין ניתנין לו בתורת חכירות, וא"כ ודאי אין שייך ריבית, דהא לא הי' כאן הלואה בכלל. אולם הביא מהמהרש"ל והמהר"ם שי"ף דפירשו בדעת רש"י דרק הב' כורין מחזירין בתורת חכירות, אבל המאתיים זוז מחזיר בתורת הלואה. ולכן הק' הגר"ד כנ"ל, למה אי"ז חשיב ריבית, והניח בקו'.

(י) **אבל אמרו השם פרה לחבירו וא"ל הרי פרתך עשוי עלי וכו' מותר - ע' בשיעורי הגר"ד פוברסקי (רנא), שהביא מה שחנ' הראשונים בשטמ"ק בהא דלא עשאה דמים אלא לאחר מיתה דחייב לשלם אם מתה, האם חייב לשלם כשעת משיכה, דהיינו אם הוזלה או**

דמשכיר אדם מעותיו אצל שלחני להראות. ולכן הביא מהריב"ן דלא גרס ולא ידיע פחת', וא"כ כל החילוק בין רבית לשאלה הוא דברבית המעות להוצאה ניתנו נולכא' לפ"ז גזה"כ דבהלואה יש איסור רבית ובשאלה אין רבית, דמסברא אין חילוק, ואולי כיון דבהלואה לעולם אין לו חסרון, ובשאלה פעמים יש לו חסרון, א"כ הוי כמו "לא פלוג" של התורה, וצ"ע בזה]. **עוד** הביא דבאמת שפיר גרסי' לי', ופי' (ע"פ ביאור המהר"ם) דבזוזי יש תרתי לריעותא, דהמעות להוצאה ניתנו, וגם אם הי' מחזירן בעין הא לא ידיע פתחייהו, וא"כ נמצא דהשכירות הוא רק בשביל ההלואה גופא. אבל להיתר חד מתרי סגי, דהיינו דאם הדרה בעין מותר, או אפי' היכא דאי"צ להחזירה בעין, אבל יש בה פחת (אם למעשה החזירה בעין), דאיכא למימר דהשכירות בא בשביל הפחת, ולא בשביל ההלואה, בכה"ג ג"כ מותר [וגם לפ"ז צ"ל דגזה"כ הוא, דכיון דהיכא דמחזירה בעין ואין כאן שום פחת מותר, אף דאין לו שום הפסד, מוכח דיש רק גזה"כ דרק בהלואה אסור ולא שאלה].

(ז) **אמר רבא, שרי לי לאיניש למימר לי לחברי הילך ד' זוזי ואזופי' לפלוניא זוזי - כ' הרא"ש (מ"ז) "ודוקא כשמעצמו אמר כן בלא דעת הלואה, והוא שלא יחזור ויקחם מן הלואה, וגם שלא ידבר הלואה למלוה אני לא אתן לך, אבל פלוני יתן לך לאהבתי".** וע' ברמב"ן שהביא יש מי שאומר שדוקא אם לא פייסו הלואה, אבל היכא דפייסו הלואה אסור, אבל הרמב"ן חולק עליו, דאיך נעשה שלוחו אם משלו הוא נותן למלוה. ובביאור פלוגתתם, כ' החוות דעת (ק"ס, ו') דמאן דאוסר ס"ל דלואה אסור לעשות שום טובה למלוה, ופיוס זה לאחר ליתן ממון להמלוה ודאי הוא טובה למלוה, וא"כ אסור לעשות מדין רבית מוקדמת. אלא דיי"א דאין הלואה עובר ברבית דרבנן אלא משום לפני עור על קבלת ריבית של המלוה (וע' מה שהבאנו בזה בדף ס"ח), וא"כ כאן, דאין המלוה יודע כלום מזה בשעת הפיוס, א"כ אין שייך לפני עור בזה. וא"כ, י"ל דבזה פליגי, דמאן דאוסר ס"ל דגם הלואה עובר ברבית דרבנן, ומאן דמתיר ס"ל דכל האיסור הוא רק לפני עור, וזה אין שייך כאן.

(ח) **מ"ט, שכר אמירה קא שקיל - תמה הריטב"א, למה צריך לזה, תיפוק לי' דאין כאן רבית הבאה מהלואה להמלוה. ותי' דהא קמ"ל**

כחשה בין שעת משיכה לשעת מיתה, או דלמא משלם כשעת מיתה. ועל הצד דמשלם כשעת משיכה, מה דאמרי' דמותר משום דיוקרא וזולא על הנותן, היינו באופן דלא מתה (או נשברה), דאז היא עומדת לחזור בעין, ומוכח מזה דאי"ז מלוה אלא שכירות, ומה שאם מתה חייב לשלם, היינו סתם חיוב שמתנה לשלם אם תמות הבהמה או תשבר הספינה, ואין כאן ריבית. **אלא** שהק', דלשיטה זו דבמתה או נשברה חייב משעת משיכה, מדין איזה חיוב חייב, הא מדין שומרין לא שייך חיוב כזה, דהא שומרין חייבין כשעת השבירה. וע"ש דצידד לומר דסתם התחייבות בעלמא הוא. אלא דהק' דא"כ, מ"ט אמרי' דאם יוקרא וזולא על המקבל אסור משום ריבית, בזה נמי נימא דהוי רק התחייבות בעלמא, ע"ש מה שהאריך בכל זה.